

การยุบสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย

ดวงรัตน์ เล้าหัตถพงษ์ภุรี

ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ ๑

ในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทยนับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภาที่ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เป็นองค์กรสำคัญทางการเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนกระทั่งปัจจุบันปรากฏว่ามีการยุบสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน รวม ๑๒ ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติและการปิดสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง รวม ๒ ครั้ง คือ

๑. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๑ ในสมัยพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๘๑ จำนวน ๙๑ คน ซึ่งเท่ากับจำนวนผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งโดยตรงเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐^๑ ที่ถูกยุบไป

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากความขัดแย้งในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๗ ข้อ ๖๘ เกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเพื่อพิจารณาหลักการขึ้นต้นในสภาผู้แทนราษฎรในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ครั้งที่ ๒๑ วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ซึ่งญัตติดังกล่าว นายถวิล อุดล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ดและคณะ เป็นผู้เสนอ มีสาระสำคัญว่าเมื่อเสนอพระราชบัญญัติงบประมาณ รัฐบาลต้องเสนอรายละเอียดงบประมาณนั้นให้สภาผู้แทนราษฎรทราบด้วยเพื่อจะได้พิจารณาตัดทอนหรือเพิ่มเติมได้อย่างถูกต้อง โดยให้รัฐบาลเสนอรายละเอียดทั้งรายรับรายจ่ายตามงบประมาณนั้นโดยชัดแจ้ง เพื่อให้สมาชิกสภาที่เป็นผู้พิจารณาอนุมัติงบประมาณได้ทราบก่อนที่จะพิจารณาอนุมัติไปตามยอดงบประมาณที่รัฐบาลเสนอมา^๒

การอภิปรายในสภานั้น ผู้เสนอญัตติอ้างว่าไม่เห็นด้วยในหลักการแห่งพระราชบัญญัติงบประมาณและสมาชิกไม่เข้าใจในตัวเลขงบประมาณที่รัฐบาลได้เสนอมา เพราะรัฐบาลเสนองบประมาณอย่างคลุมเครือไม่ชัดแจ้งจนเป็นเหตุให้สภาผู้แทนราษฎรไม่อาจพิจารณาหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติงบประมาณได้ ด้วยเหตุนี้ผู้เสนอญัตติจึงได้พิจารณาข้อบังคับที่ ๖๘ และเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่กว้าง ๆ ให้

^๑ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (๒๔๗๕ - ๒๕๑๗) (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดชุมนุมช่าง, ๒๕๑๗), หน้า ๒๔๔ - ๒๔๖.

^๒ กาญจนา เกิดโพธิ์ทอง, “การยุบสภาในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๗๕.

อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ดังนั้นจึงประสงค์ให้การทำงานงบประมาณของรัฐบาลแสดงรายละเอียดอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าเดิม^๑

ฝ่ายรัฐบาลคัดค้านหลักการดังกล่าวเพราะเหตุผลว่า มีอุปสรรคในด้านเวลาประกอบกับการทำงานงบประมาณนั้นว่าได้มีการพิจารณากันกรองกันเป็นขั้น ๆ หลายขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางเรื่องที่สำคัญไม่อาจเปิดเผยได้ก่อนถึงเวลาอันสมควร เช่น เทคนิคในทางการคลัง การทหาร นโยบายการต่างประเทศ เป็นต้น และในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรต้องการให้รายงานรายละเอียดมากกว่านี้ รัฐบาลสามารถทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น การวางข้อบังคับตายตัว ย่อมเป็นอุปสรรคต่อความคล่องตัวของงบประมาณ ซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงตามความต้องการแต่ละยุคสมัยและหน้าที่ของสภาควรมุ่งพิจารณาในนโยบายว่ารัฐบาลใช้เงินงบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายหรือไม่และข้อบังคับนี้กล่าวถึงข้อปลีกย่อยมากเกินไป จนก่อให้เกิดภาระแก่ฝ่ายบริหารมากขึ้นโดยที่สภาจะไม่ได้ประโยชน์ยิ่งไปกว่าเดิม^๒

ภายหลังที่รัฐบาลอภิปรายจบลงและที่ประชุมได้ให้มีการลงมติ โดยที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบกับญัตตินี้ด้วยคะแนนเสียง ๔๕ ต่อ ๓๑ เป็นเหตุให้รัฐบาลแพ้ในสภา ทำให้นายกรัฐมนตรีต้องเรียกประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อปรึกษาเกี่ยวกับการลาออกจากตำแหน่งเพราะทางรัฐบาลไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามความประสงค์ของสภาได้ ดังนั้น นายกรัฐมนตรีจึงได้กราบบังคมลาออกจากตำแหน่งต่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แต่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่เห็นชอบด้วยโดยให้เหตุผลว่าสภาพการณ์ของโลกขณะนั้นปั่นป่วน คับขัน ประกอบกับคณะรัฐบาลจะต้องเตรียมการรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะเสด็จกลับสู่พระนคร รัฐบาลจึงควรบริหารราชการต่อไปจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ซึ่งในการยุบสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ รัฐบาลได้ออกคำแถลงการณ์เพื่อชี้แจงความจำเป็นที่ต้องยุบสภาผู้แทนราษฎรโดยแสดงเหตุผลที่ไม่อาจปฏิบัติตามหลักการแห่งการแก้ไขข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาอย่างชัดแจ้งแล้วและได้แสดงให้เห็นทางเสียหายที่ประเทศชาติจะได้รับในการแก้ไขข้อบังคับด้วย แต่ผู้เสนอญัตติก็มีได้สนใจพิจารณาตามเหตุผลดังกล่าวแต่ประการใด กลับใช้วิธีรวบรัดการพิจารณาเพื่อเอาเปรียบรัฐบาลโดยไม่เป็นธรรม การกระทำดังกล่าว เป็นการกระทำที่มีได้คำนึงถึงความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติ จึงไม่สามารถบริหารราชการภายใต้การควบคุมของสภานี้ได้ ประกอบกับสถานการณ์ของโลกอยู่ในระหว่างความปั่นป่วน คับขัน อีกทั้งจะต้องการเตรียมการรับเสด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่พระนคร รัฐบาลจึงจำเป็นต้องอยู่บริหารประเทศต่อไป^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^๓ “คำแถลงการณ์ของรัฐบาล,” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๕ (๑๑ กันยายน ๒๔๘๑) : ๔๐๗, อ้างถึงใน กาญจนา เกิดโพธิ์ทอง, เรื่องเดิม, หน้า ๗๗.

๒. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๘ ในสมัย ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๘

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎร ทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ โดยตรง จำนวน ๙๖ คน เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิม ๕ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างวาระของสภาชุดนี้ได้มีการออกพระราชบัญญัติขยายอายุสมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรออกไปอีก ๒ ครั้งด้วยกัน คือ

๑) พระราชบัญญัติขยายกำหนดเวลาอยู่ในตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้ขยายอายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้รับเลือกตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๑ และจะครบกำหนดลงใน พ.ศ. ๒๕๕๕ ออกไปอีกไม่เกิน ๒ ปี

๒) พระราชบัญญัติขยายกำหนดเวลาอยู่ในตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๗ ให้ขยายอายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ออกไปอีกไม่เกิน ๒ ปี เช่นกัน

ทั้งนี้ รัฐบาลได้มีแถลงการณ์ประกาศให้ทราบถึงความจำเป็นที่ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องขยายกำหนดเวลาทั้งสองครั้งว่าเนื่องมาจากภาวะสงครามซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเลือกตั้ง

นอกจากนี้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ รัฐบาลนายทวี บุณยเกตุได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ต่อมาอีก ๑๗ วัน จึงได้ลาออกเพื่อเปิดโอกาสให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เจรจาปัญหาระหว่างประเทศกับประเทศอังกฤษ เพื่อให้ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศผู้ชนะสงครามให้การรับรองเอกราชของประเทศไทย ยกเลิกสถานะสงครามกับประเทศไทยแต่ก็ประสบปัญหาความขัดแย้งกับสภาผู้แทนราษฎรของไทยหลายประการ แต่ประการสำคัญที่นำไปสู่การประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรนั้นคือความขัดแย้งเกี่ยวกับพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม ในประเด็นที่จะนำอาชญากรรมสงครามซึ่งเป็นคนไทยไปพิจารณาตีตามกระบวนการยุติธรรมตามที่รัฐบาลเสนอ หรือจะตั้งศาลพิเศษโดยสภาผู้แทนราษฎรขึ้นพิจารณาตีความ เมื่อรัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามต่อสภาผู้แทนราษฎรในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ครั้งที่ ๒๕ วันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ก็ได้รับการคัดค้านอย่างรุนแรงจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่ออกมาลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งมีผลย้อนหลังหรือกฎหมายย้อนหลัง อันเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ขัดกับหลักมนุษยธรรม หลักความยุติธรรม ศีลธรรม และกฎหมายทั่วไป^๑ แต่ในที่สุดความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนข้างมากเห็นชอบให้รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติที่รัฐบาลเสนอด้วยคะแนนเสียง ๓๗ ต่อ ๓๑ และประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อ วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

^๑ “วิเทศกรรมีย์, เหตุการณ์ทางการเมือง ๔๓ ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รวมการพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๗๗๗ - ๗๘๒, อ้างถึงในกาญจนา เกิดโพธิ์ทอง, เรื่องเดิม, หน้า ๗๘.

ต่อมาในวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งมีสาระสำคัญในมาตรา ๓ ว่า “ให้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ขึ้นมาใหม่ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันใช้พระราชกฤษฎีกานี้เป็นต้นไป”^๑ พร้อมกันนี้ รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับการยุบสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี่ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ได้รับการเลือกตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้มีพระราชบัญญัติขยายกำหนดเวลาให้อยู่ในตำแหน่งต่อมาอีกถึง ๒ ครั้ง เห็นว่าเป็นเวลานานเกินควรย่อมเป็นเหตุให้จิตใจและความคิดเห็นของสมาชิกส่วนมากเห็นห่างจากเจตนาและความประสงค์อันแท้จริงของราษฎร โดยรัฐบาลได้ยกตัวอย่างการเสนอร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนได้แสดงการคัดค้านและลงมติไม่เห็นชอบด้วย^๒

๓. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๙ ในสมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๙ มีจำนวนสมาชิก ๒๗๙ คน เพิ่มขึ้นจากเดิมจำนวน ๑๐ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากการที่รัฐบาลประกอบด้วยพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลหลายพรรค เรียกว่า “สหพรรค” โดยมีพรรคกิจสังคม ซึ่งมีที่นั่งในสภาเพียง ๑๘ เสียง เป็นแกนนำจัดตั้ง รัฐบาลต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้งในคณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งได้กดดันรัฐบาลให้ปรับปรุงคณะรัฐมนตรี

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็ต้องประสบกับปัญหาที่ค้างคามาคั้งแต่สมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่ เช่น ปัญหาชาวไร่ชาวนาที่ขอให้รัฐบาลช่วยจัดหาที่ดินทำกิน ปัญหากรรมกรนัดหยุดงาน ปัญหาเหมืองแร่ ปัญหาฐานทัพต่างชาติ ปัญหาการเดินทางของตำรวจกรณีจับผู้ต้องหาบุกรุกเหมืองและเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาเรื่องพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ที่มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่ปัญหาที่ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลเริ่มสั่นคลอน คือการประท้วงของราษฎรที่จังหวัดปัตตานี กรณีทหารนาวิกโยธินสังหารชาวไทยมุสลิม ๕ ศพ และการประกาศนโยบายประกันราคาอ้อยและข้าวเปลือก^๓ จากปัญหาที่รัฐบาลประสบจึงเป็นโอกาสให้พรรคฝ่ายค้าน โดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่ง ม.ร.ว. เสनी ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์

^๑ “พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๘,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๖๒ ตอนที่ ๖๐ (๑๕ ตุลาคม ๒๔๘๘) : หน้า ๔๑๕ - ๔๑๖.

^๒ “คำแถลงการณ์ของรัฐบาล,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๖๒ ตอนที่ ๖๐ (๑๕ ตุลาคม ๒๔๘๘) : ๔๑๔ - ๔๑๘.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕ - ๘๖.

ผู้นำพรรคฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรกับพรรครวม ๗๑ คน เป็นผู้เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลตามมาตรา ๑๕๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ ในวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ มีหัวข้อสำคัญอยู่ ๔ ประการคือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการบริหารและการต่างประเทศ

หลังจากพรรคฝ่ายค้านเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจแล้ว ผู้นำรัฐบาลได้เคลื่อนไหวในแนวทางใหม่ โดยได้เชิญบุคคลสำคัญในคณะรัฐมนตรีไปประชุมกันเป็นการด่วน หลังจากการประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นการภายในเสร็จแล้ว ในเวลา ๑๕.๐๐ น. เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็นำคณะรัฐมนตรีชุดใหม่เข้าเฝ้าเพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณและรับพระบรมราโชวาทจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ต่อมาเวลา ๒๐.๐๐ น. ของวันจันทร์ที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร โดยเหตุผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรปรากฏในคำปรารภความว่าสภาผู้แทนราษฎรปัจจุบันประกอบด้วยพรรคการเมืองต่าง ๆ หลายพรรค แต่ไม่มีพรรคการเมืองใดที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งมีจำนวนมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ จำเป็นต้องอาศัยพรรคการเมืองหลายพรรคเข้ามาร่วมจัดตั้งรัฐบาล อันเป็นเหตุให้เกิดอุปสรรคในการบริหารราชการแผ่นดิน และกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง และถึงแม้ว่าจะมีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นอีกก็ตาม อุปสรรคดังกล่าวนี้ก็ไม่อาจสิ้นสุดลงได้ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สมควรยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปขึ้นใหม่

๔. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๖ ในสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ผลการยุบสภาผู้แทนราษฎร ทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ มีจำนวน ๓๒๔ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร โดยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๒๐๖ มาตราและในจำนวนนี้มีส่วนซึ่งเป็นบทเฉพาะกาล ๑๒ มาตรา บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถูกยกเว้นไว้ยังมีให้นำมาใช้บังคับในช่วง ๔ ปีแรกนับตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๒ อันเป็นวันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาจะครบกำหนดเวลา ๔ ปี ที่บทเฉพาะกาลจะต้องสิ้นสุดลงในวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ ดังนั้นจึงได้เกิดความพยายามแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้บทเฉพาะกาลบางมาตรายังคงมีผลใช้ได้ต่อไปอีกชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือตลอดไป ดังต่อไปนี้^๑

^๑ สุรพล สันติไกรพจน์, “วิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญ ๒๕๒๖,” วารสารนิติศาสตร์, ๑๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๒๖) : หน้า ๑๒๘.

๑) การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๑ เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของคณะรัฐมนตรีเสนอต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ มีหลักการสำคัญในเรื่องการแก้ไขหลักเกณฑ์การเลือกตั้ง และกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองโดยทันที

๒) การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๒ เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ เสนอให้รัฐสภาพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๔ มีหลักการสำคัญในเรื่องการแก้ไขให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองโดยทันทีที่ประชุมรัฐสภาได้รวมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสองฉบับเข้าด้วยกันโดยถือว่าเป็นเรื่องเดียวกันแต่ไม่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา ทำให้ร่างรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับดังกล่าวตกไป

๓) การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๓ เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งเสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๒๗๑ คน เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ปรากฏว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๓ ไม่ผ่านความเห็นชอบในวาระที่ ๑ ชั้นรับหลักการ ในการพิจารณาเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕^๑

๔) การเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๔ โดยมีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ๒ ฉบับด้วยกันคือ^๒

(๑) ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของ นายปัญญา เกสรทอง กับคณะ มีหลักการให้ขยายบทเฉพาะกาลที่ใช้อยู่ในวาระแรกของการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ออกไปอีก ๔ ปี ในระหว่างอายุของบทเฉพาะกาลนี้ คงให้ใช้วิธีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เขตละไม่เกิน ๓ คน และให้เลือกตั้งเป็นรายบุคคลเช่นเดิม คงให้วุฒิสภาประชุมร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรในการพิจารณางบประมาณรายจ่าย การอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๓๑ และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีแจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงโดยตัดบทบัญญัติที่ให้ประชุมร่วมกันในการพิจารณาพระราชกำหนดและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สำคัญอันเกี่ยวกับเศรษฐกิจทั้งยอมให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่งรัฐมนตรีได้แต่จะต้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกันด้วย

(๒) ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับคณะ มีหลักการสำคัญในการขอแก้ไขเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น โดยให้แก้ไขวิธีการกำหนดเขตเลือกตั้ง โดยให้กลับไปใช้วิธีการที่เคยใช้มาแต่เดิมตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ คือให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขต ๆ แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน ๓ คนและให้ใช้วิธีการเลือกตั้งแบบเลือกเป็นรายบุคคลเช่นเดิม

ทั้งนี้ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของนายปัญญา เกสรทอง ได้รับการสนับสนุนจากทางฝ่ายทหารอย่างเด่นชัดโดยตีพิมพ์สมุดปกขาวชื่อ “แนวทางของกองทัพบกในปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ”

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓ - ๑๓๔.

แจกจ่ายสมาชิกรัฐสภาและประชาชนทั่วไป โดยยืนยันถึงเหตุผลและความจำเป็นในการแก้ไขสาระสำคัญ ๓ ประการ ซึ่งตรงกันกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของ นายปัญญา เกสรทอง กับคณะ^๑

ในการพิจารณาเพื่อรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของนายปัญญา เกสรทอง กับคณะ แม้ว่าผลการลงคะแนนปรากฏว่าสภารับหลักการ แต่ก็มีความคิดเห็นคัดค้านโดยเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยและเป็นการแก้ไขเพื่อสนองความต้องการที่จะเข้ามามีอำนาจทางการเมืองของบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น อย่างไรก็ตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ก็ผ่านการพิจารณาในวาระที่สองต่อมา และบรรยากาศทางการเมืองก่อนการพิจารณาวาระที่สามก็ปรากฏการเคลื่อนไหวคัดค้านต่อต้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในรัฐสภาและนอกรัฐสภาในและนอกมหาวิทยาลัยชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

๑) พรรคการเมืองต่างๆ ได้แก่ พรรคกิจสังคม พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังใหม่ พรรคสังคมประชาธิปไตย ขณะที่พรรคชาติไทยมีลักษณะไม่แน่นอน

๒) สมาชิกวุฒิสภาสายทหาร ได้แก่ สมาชิกวุฒิสภาที่สังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุดที่แสดงทัศนคติไม่เห็นด้วยอย่างค่อนข้างชัดเจน

๓) ปัญญาชนนักวิชาการ ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่สำคัญต่าง ๆ โดยร่วมกับนักศึกษา ตัวแทนพรรคการเมืองและกลุ่มผู้ใช้แรงงานจัดตั้ง "สมาพันธ์ประชาธิปไตย" ขึ้นเพื่อแสดงบทบาทคัดค้านต่อต้านในหลายรูปแบบ

๔) นิสิต นักศึกษา ๑๔ สถาบัน ซึ่งรวมตัวกันเข้าเป็นกำลังสำหรับเคลื่อนไหวประสานกับปัญญาชนและนักวิชาการ

๕) ประชาชน กระทำการโดยผ่านการรวมพลังของพันธมิตร ๓ องค์กร อนันต์ เสนาพันธ์ ร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคน รวมทั้งเรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตรด้วย

ต่อมาวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ มีการประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญ ครั้งที่ ๗/๒๕๒๖ เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอโดยนายปัญญา เกสรทอง และคณะ ผลปรากฏว่ามีคะแนนเสียงเห็นชอบในวาระที่สามเพียง ๒๕๔ เสียง ซึ่งไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภารวมกันทำให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับดังกล่าวตกไป^๒ จากนั้นได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชกับคณะ เป็นผู้เสนอ ปรากฏคะแนนที่ให้ความเห็นชอบในหลักการของร่างรัฐธรรมนูญนี้มีไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภารวมกัน ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจึงตกไป^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๙๔. (๖).

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๙๔. (๓).

หลังจากนั้นในวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกาปิดประชุมสมัยวิสามัญของรัฐสภา และในวันเดียวกันก็มีประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๖ ตามมาซึ่งเหตุผลของฝ่ายบริหารในการยุบสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ได้แสดงไว้ในคำปรารภว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง ๔ ครั้ง ประชาชนและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างก็มีความเห็นก้ำกึ่งกัน หากให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการใหม่ในขณะนี้ อาจนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและรุนแรงทางการเมืองได้

๕. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๙ ในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๙

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งเป็นสภาที่มาจากการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๒๔ คน^๑ และผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ จำนวน ๓๔๗ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างการปิดสมัยประชุมรัฐสภา รัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดเกี่ยวกับการเงินและเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งสิ้น ๙ ฉบับ แล้วนำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ซึ่งเป็นวันเปิดประชุมสภาสมัยสามัญเป็นวันแรก ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยรัฐบาลได้ชี้แจงสรุปว่า พระราชกำหนดดังกล่าวมีความจำเป็นต่อภาวะเศรษฐกิจของประชาชนและต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง^๒

สถานการณ์ทางการเมืองก่อนที่จะถึงวาระเปิดสภาสมัยสามัญนั้น หลายฝ่ายมีความเห็นและกังวลเกี่ยวกับพระราชกำหนดของรัฐบาลว่าจะไม่ผ่านสภา โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับพระราชกำหนดธนาคารพาณิชย์ ๓ ฉบับ ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ ทั้งยังมีกลุ่มที่เคลื่อนไหวเพื่อกดดันให้รัฐบาลลาออกตั้งนี้^๓

๑) พรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่ใหญ่ที่สุดในสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเพื่อเข้าแทนที่ในฐานะเป็นรัฐบาลเอง ถ้าพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ยินยอมจะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในเมื่อสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดที่รัฐบาลเสนอต่อสภา โดยพรรคชาติไทยได้แสดงบทบาทสนับสนุนให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีแทน

๒) พรรคกิจสังคมเป็นพรรคร่วมรัฐบาลที่มีคะแนนเสียงมากที่สุดในบรรดาพรรคร่วมรัฐบาล แต่ขณะนั้นพรรคกิจสังคมมีปัญหาการแตกแยกภายหลังจากการเปลี่ยนตัวหัวหน้าพรรคจาก ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นพลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา และการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีภายในพรรคกิจสังคม

^๑ “รัฐสภาไทย พ.ศ. ๒๔๗๕ – ปัจจุบัน,” เอกสารข่าวรัฐสภา (๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๙) : หน้า ๕๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๕ – ๙๗.

^๓ ทรงศักดิ์ วุฒิกะโร, เรื่องเดิม, หน้า ๘๖.

อันเป็นผลให้นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ และนายโกศล ไกรฤกษ์ ต้องหลุดพ้นตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ทำให้อดีตรัฐมนตรีของพรรคกิจสังคมกลุ่มนี้ได้เข้าร่วมมือกับพรรคชาติไทย ในการไม่อนุมัติพระราชกำหนดของรัฐบาลดังกล่าว^๑

๓) กลุ่มผู้สูญเสียผลประโยชน์อันเนื่องมาจากพระราชกำหนดอันเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่เข้มงวด และประหยัดของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตราพระราชกำหนด ไม่ว่าจะพระราชกำหนดที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือพระราชกำหนดเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ก็ตาม ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่กลุ่มผู้สูญเสียผลประโยชน์จากการบังคับใช้พระราชกำหนดดังกล่าว

๔) กลุ่มผู้สูญเสียอำนาจ เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มข้าราชการประจำกลุ่มหนึ่ง หลังจากไม่มีการต่ออายุราชการให้แก่พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบก ทำให้ต้องเกษียณอายุราชการในวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ด้วยเหตุนี้จึงมีการเคลื่อนไหวเพื่อล้มรัฐบาล โดยความร่วมมือกันระหว่าง พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก กับอดีตหัวหน้าพรรคกิจสังคม และหัวหน้าพรรคชาติไทย ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ผลการลงมติปรากฏว่าที่ประชุมอนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๒๘ แต่ไม่อนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๙ ทั้งนี้ ยังมีพระราชกำหนดต่าง ๆ ค้างอยู่ ๗ ฉบับ^๒

ภายหลังการพิจารณาพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๙ ด้วยคะแนนเสียงอนุมัติ ๑๔๓ เสียง ไม่อนุมัติ ๑๔๗ เสียง งดออกเสียง ๕ รัฐบาลจึงประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อตอนดึกของวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ทั้งนี้ได้แสดงเหตุผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรไว้ในคำปรารภว่าตามที่ได้มีการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๙ ออกใช้บังคับและสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติไม่อนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าสภาผู้แทนราษฎรมิได้คำนึงเหตุผลในการตราพระราชกำหนด หากสืบเนื่องมาจากความแตกแยกในพรรคการเมืองบางพรรคในสภาผู้แทนราษฎรหากให้สภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ทำหน้าที่ต่อไป ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๖. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๑ ในสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๑

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ จำนวนสมาชิก ๓๕๗ คน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖ - ๘๗.

^๒ กาญจนา เกิดโพธิ์ทอง, เรื่องเดิม, หน้า ๘๘.

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เริ่มแรกตั้งแต่การจัดตั้งรัฐบาลของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ต้องประสบปัญหาความแตกแยกในพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคใหญ่ที่สุดในรัฐบาลมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๐๐ เสียง โดยแบ่งออกเป็น ๒ ชั่ว คือ ชั่วของ นายพิชัย รัตติกุล หัวหน้าพรรค และชั่วของนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ และนายวิระ มุสิกพงศ์ หรือที่เรียกว่า “กลุ่ม ๑๐ มกรา” ซึ่งเป็นกลุ่มที่สูญเสียผลประโยชน์ไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี การแตกแยกในพรรคประชาธิปัตย์ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในเสถียรภาพของรัฐบาลโดยตรง ดังนั้นจึงมีความพยายามประสานประโยชน์ระหว่างฝ่ายนายพิชัย รัตติกุล กับกลุ่ม ๑๐ มกรา ด้วยการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี แต่การต่อรองจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีกันเองภายในพรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถหาข้อสรุปได้ จึงกลายเป็นปัญหาไม่ลงตัวมาโดยตลอด

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ สมัยที่หนึ่ง) ครั้งที่ ๕ วันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๑ รัฐบาลต้องเสนอกฎหมายสำคัญหลายฉบับโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ร่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่ถือว่ามีความสำคัญต่อสถานการณ์การเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากกลุ่ม ๑๐ มกรา ในพรรคประชาธิปัตย์ได้แสดงท่าทีคัดค้านมาโดยตลอด แต่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ผ่านการลงมติรับหลักการในวาระที่ ๑ แม้กลุ่ม ๑๐ มกรา จะได้ออกเสียงคัดค้านร่วมกับพรรคฝ่ายค้านก็ตาม จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของสภาในวาระที่ ๓ ในวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติให้ความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๑๘๓ ต่อ ๑๓๔ โดยมีกลุ่ม ๑๐ มกรา ร่วมลงคะแนนเสียงคัดค้านด้วยจำนวน ๓๒ เสียง งดออกเสียง ๒๖ คน ต่อมาในวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๑ รัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์ทั้งหมด ๑๖ คนได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่ง โดยให้เหตุผลว่าเกิดความไม่เป็นเอกภาพภายในพรรค อันอาจจะเกิดปัญหาในยุติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีที่จะมีขึ้นในวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๑^๑ ดังนั้น พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จึงได้นำมาเป็นเงื่อนไขในการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรโดยถือว่าเกิดความขัดแย้งภายในพรรคร่วมรัฐบาลอันส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการบริหารราชการแผ่นดินและการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก จึงมีการออกพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๑ เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่อีกครั้งหนึ่ง

๗. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ในสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้มีการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕ จำนวนทั้งสิ้น ๓๖๐ คน

^๑ อุดล วิเชียรเจริญ. “รอยต่างในทฤษฎีรัฐชาติของไทย,” รัฐศาสตร์ ๓๙,๖ (มิถุนายน ๒๕๓๔) : หน้า

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ พรรคการเมือง ๕ พรรค คือ พรรคสามัคคีธรรม พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคราษฎรและพรรคประชากรไทย ได้เสนอชื่อ นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งมากที่สุดในสภาเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาได้ขอลอนตัวเนื่องจากถูกโจมตีในเรื่องส่วนตัว พรรคการเมืองทั้ง ๕ พรรค จึงได้มีมติสนับสนุนให้พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งก่อนหน้านั้น พลเอก สุจินดา คราประยูร ได้ประกาศไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงมีการเคลื่อนไหวจากกลุ่มต่างๆ คัดค้านนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๗ - ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองนำไปสู่การใช้กำลังเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมและเกิดการนองเลือด ต่อมาพลเอก สุจินดา คราประยูรได้ลาออกจากตำแหน่งในวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อแสดงความรับผิดชอบทางการเมือง และให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นไปโดยอิสระ

จากเหตุการณ์นองเลือดดังกล่าวทำให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ จำนวน ๔ ฉบับ คือให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภาและประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรสามารถพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้ในสมัยประชุมสามัญประจำปีสมัยที่สองเช่นเดียวกับสมัยประชุมสามัญประจำปีสมัยที่หนึ่ง ตัดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง บทบัญญัติที่ให้สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี และบทบัญญัติในการพิจารณาพระราชกำหนดซึ่งอยู่ในบทเฉพาะกาลออกทั้งหมด และบัญญัติเพิ่มให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งรัฐสภาได้พิจารณารับหลักการ ในวาระที่ ๑ และวาระที่ ๒ โดยคณะกรรมการเพิ่มเติมสภา ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐสภาได้พิจารณาและมีมติให้งดเว้นการใช้ข้อบังคับการประชุม ในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่ ๒ ต่อมาในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) ครั้งที่ ๔ วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐสภาได้ลงมติในวาระที่ ๓ ให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ^๑

ภายหลังจากการลาออกของ พลเอก สุจินดา คราประยูร พรรคการเมืองทั้ง ๕ พรรคร่วมรัฐบาลเดิมยังคงร่วมมือกันจะจัดตั้งรัฐบาลเช่นเดิม โดยได้หารือกันและมีมติให้เสนอชื่อ พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์ หัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งมีเสียงมากเป็นอันดับสองในบรรดาพรรคร่วมรัฐบาลเป็นนายกรัฐมนตรี และได้ยื่นหนังสือแจ้งให้นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ จนกระทั่ง วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ จึงได้ขอพระราชทานเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อกราบบังคมทูลให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๑๕๙ โดยเสนอชื่อนาย

^๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **ประวัติรัฐธรรมนูญ** (กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ ๒๕๔๒), หน้า ๘๑ - ๘๒.

อานันท์ ปันยารชุน เป็นผู้สมควรได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยเหตุนี้ นายอานันท์ ปันยารชุน จึงกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง และในวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ นายอานันท์ ปันยารชุน ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยเน้นย้ำการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ขึ้นมาในลักษณะเฉพาะกิจบริหารราชการแผ่นดินในระยะเวลาอันจำกัด เพื่อจะได้ใช้กระบวนการทางรัฐสภาคืนอำนาจอธิปไตยให้กับประชาชนต่อไป เมื่อรัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว จึงได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

๘. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๘ ในสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวน ๓๙๑ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องมาจากการที่พรรคฝ่ายค้านอันประกอบด้วย พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย และพรรคราษฎร ซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยในฐานะผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรขณะนั้น ได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ โดยพิจารณาญัตติดังกล่าวในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) เป็นพิเศษ ในวันที่ ๑๗ - ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ประเด็นใหญ่ ๆ ที่พรรคฝ่ายค้านนำมาอภิปราย ก็คือ

๑) การส่งมอบพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการปฏิรูปที่ดิน ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายลงไปมาก

๒) การออกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ซึ่งให้มีการพิสูจน์สิทธิออกโฉนดได้ และมีการขยายระยะเวลาการถือครองจากปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มาก่อนการประกาศปฏิรูปที่ดินได้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมามากมาย

๓) มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๗ ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการอนุมัติให้หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ จึงเป็นช่องทางให้เกิดการทำลายป่าอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาล

ต่อมาเมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลงแล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้นัดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นพิเศษเพื่อลงมติในญัตติดังกล่าว ในวันศุกร์ที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ แต่ก่อนวันที่จะมีการลงมติดังกล่าว พรรคพลังธรรมซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยมีพลตรีจำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคเป็นประธาน ซึ่งที่ประชุมของพรรคได้มีมติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคงดออกเสียงและให้รัฐมนตรีลาออก ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป ทั้งนี้ พลตรี จำลอง ศรีเมือง ได้ให้เหตุผลว่าเพื่อยึดหลักความชอบธรรมและประโยชน์ต่อส่วนรวมเนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถตอบคำถามของ

พรรคฝ่ายค้านได้ชัดเจน ดังนั้นจึงทำให้นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎร ก่อนที่จะมีการลงมติไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ และประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปใหม่ เนื่องจากพรรคการเมืองต่าง ๆ มีความแตกแยกจนไม่สามารถจะดำเนินการในทางการเมืองได้อย่างมีเอกภาพ^๑

๙. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๙ ในสมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ จำนวน ๓๙๓ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากการที่รัฐบาลประกอบด้วยพรรคการเมืองหลายพรรค ทำให้รัฐบาลต้องประสบปัญหาเรื่องความเป็นเอกภาพของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล โดยมีการปรับเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีถึง ๕ ครั้งและมีการถอนตัวของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลหลายครั้งทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคง อีกทั้งพรรคฝ่ายค้านได้ยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำ ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๒๑ - ๒๓ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ในการอภิปรายครั้งนี้ได้มุ่งโจมตีนายบรรหาร ศิลปอาชา ในประเด็นของการบริหารประเทศโดยไร้ประสิทธิภาพ ไม่เป็นตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา ทางด้านเศรษฐกิจได้สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนอย่างมาก และประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ทางด้านสังคม การเมืองและการบริหารได้ประสบความล้มเหลวในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของประชาชน ตลอดจนจริยธรรมสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชนที่พึงจะมีในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ก่อนที่จะมีการลงมติในญัตติดังกล่าว พรรคร่วมรัฐบาลส่วนหนึ่งซึ่งประกอบด้วยพรรคความหวังใหม่ พรรคนำไทยและพรรคมวลชน ได้ประชุมสมาชิกพรรคและมีมติให้นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ลาออกก่อนมีการลงมติ เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองรุนแรงมาก หากนายบรรหารไม่ยอมลาออก พรรคความหวังใหม่ พรรคนำไทย และพรรคมวลชน จะขอถอนตัวจากการร่วมรัฐบาล เมื่อแต่ละพรรคการเมืองได้ประกาศจุดยืนของตนเองต่อสื่อมวลชนแล้ว จึงมีการประชุมหารือกันของหัวหน้าพรรคร่วมรัฐบาลต่าง ๆ กับนายกรัฐมนตรีโดยสรุปว่านายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีจะลาออกภายใน ๗ วัน จากนั้นจะพิจารณาบุคคลที่มีความเหมาะสมมาดำรงตำแหน่งใน ๖ พรรคร่วมรัฐบาลเดิม

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีได้ประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๙ แทน เพื่อคืนอำนาจการตัดสินใจทางการเมือง

^๑ “พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๘.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๑๗ก (๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๘) : หน้า ๑ - ๒.

ไปให้กับประชาชนพิจารณาโดยการเลือกตั้งใหม่และมีแถลงการณ์ในการยุบสภาผู้แทนราษฎรที่สำคัญว่าตนต้องการจะลาออกจากตำแหน่งเพื่อเปิดทางให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่การดำเนินการไม่อาจเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยและเชื่อว่าการบริหารราชการแผ่นดินโดยรัฐบาลผสมหลายพรรคจะนำไปสู่ความขัดแย้งและปัญหาทางการเมือง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงหากปล่อยทิ้งไว้จะเป็นชนวนให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงเชื่อมั่นในระบบและกลไกของรัฐ อันเป็นอันตรายต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาในที่สุด^๑

๑๐. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๓ ในสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๓ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎร ทำให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มีจำนวนสมาชิก ๕๐๐ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งมากที่สุด ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และประกาศว่าจะขออยู่ในตำแหน่งเป็นเวลา ๒ ปี เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกาศใช้ และได้ดำเนินการออกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญครบถ้วนจะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการปฏิรูปการเมืองเต็มรูปแบบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่รัฐบาลก็ต้องประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจจน พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องลาออกจากตำแหน่ง หลังจากนั้นนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้รับการสนับสนุนให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ท่ามกลางความคาดหวังของประชาชนว่าจะเข้ามาแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของชาติ ปรากฏว่าตลอดระยะเวลาที่บริหารราชการแผ่นดิน รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ทำให้เกิดการเรียกร้องจากฝ่ายต่าง ๆ ให้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ประกอบกับสมาชิกพรรคฝ่ายค้านได้ทยอยกันลาออกจนเกือบหมด กัดดันรัฐบาลให้รีบยุบสภาผู้แทนราษฎรคืนอำนาจให้ประชาชนเพื่อให้มีการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่รัฐบาลให้เหตุผลว่าต้องดำเนินการออกกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๔ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งทั่วไปเป็นไปได้โดยเรียบร้อย รวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรม และก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรชุดนี้จะครบวาระในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓ จึงได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๓ เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

๑๑. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๙ ในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙

^๑ “คำแถลงการณ์เรื่องการยุบสภาผู้แทนราษฎร” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๔๓ก (๒๘ กันยายน ๒๕๓๙) : หน้า ๓ - ๔.

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎร ทำให้มีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ จำนวนทั้งสิ้น ๕๐๐ คน

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากมีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มไม่พอใจ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี กล่าวหาว่า มีการใช้อำนาจเอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจของครอบครัวตนเอง แทรกแซงการทำงานขององค์กรอิสระ การขายหุ้นบริษัทให้กับต่างชาติ จึงได้มีการชุมนุมเรียกร้องบีบบังคับให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง นับวันได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง สื่อเค้าวางจะมีการเผชิญหน้าอาจมีการปะทะกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยและอาจมีการฉวยโอกาสจากผู้ไม่ประสงค์ดีต่อบ้านเมือง อาจลุกลามถึงขั้นก่อการจลาจลรุนแรงสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ แม้รัฐบาลจะได้ดำเนินการขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยไม่มีการลงมติในวันแรกที่มีการเปิดประชุมรัฐสภาสมัยสามัญทั่วไป ในวันที่ ๘ - ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ แต่ก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ต่อมาในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ คินอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองกลับไปสู่ประชาชนเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ทั้งยังกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ และมีการแถลงการณ์ถึงเหตุผลในการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรว่า การยุบสภาผู้แทนราษฎรเป็นกระบวนการปกติของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เมื่อใดที่มีความขัดแย้งหรือเกิดปัญหาการเมือง อันอาจนำมาซึ่งวิกฤตการณ์ต่าง ๆ จนการบริหารราชการแผ่นดินไม่อาจดำเนินไปได้โดยปกติ หากปล่อยให้เนิ่นช้าไป ความขัดแย้งและปัญหานั้นอาจบานปลายถึงขนาดกระทบต่อเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย วิธีการสุดท้ายที่มักนำมาใช้อ้อยเสมอก็คือการยุบสภาผู้แทนราษฎรเป็นการคืนอำนาจตัดสินใจทางการเมืองกลับไปให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงเป็นผู้ตัดสิน^๑

แม้ว่ารัฐบาลได้เรียกร้องให้เกิดความปรองดองของคนในชาติ ก็ยังไม่อาจแก้ปัญหาและความคิดที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องกดดันรัฐบาลกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความเห็นไม่ตรงกันกับกลุ่มดังกล่าว และประสงค์จะเคลื่อนไหวบ้างจนอาจเกิดการปะทะกันสภาพเช่นนี้ไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และความสงบเรียบร้อยของสังคม^๒

๑๒. การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ในสมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ จำนวนทั้งสิ้น ๕๐๐ คน

^๑ “พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรและคำแถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี,” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๓ (๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔) : หน้า ๑ - ๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

สาเหตุของการยุบสภาผู้แทนราษฎร จากที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นจากการร่วมตัวของพรรคการเมืองสองพรรคใหญ่เป็นหลัก คือพรรคประชาธิปัตย์และพรรคภูมิใจไทย โดยพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้มีเสียงข้างมากในสภา พรรคภูมิใจไทยจึงมีอำนาจต่อรองทางการเมืองมาก สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งในการตัดสินใจกับนายกรัฐมนตรีเสมอ รวมทั้งพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้ควบคุมกระทรวงสำคัญที่เป็นกลไกการปกครองประเทศ เช่น กระทรวงมหาดไทย รัฐบาลจึงไม่มีความมั่นคงทางการเมือง ประกอบกับเกิดปัญหาต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทุจริตในโครงการต่าง ๆ สินค้าอุปโภคบริโภคขาดแคลนและมีราคาแพง ปัญหาความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่รัฐบาลไม่สามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความอ่อนแอในการมีอำนาจในสภาที่สมาชิกมาประชุมไม่ครบองค์ประชุมทำให้สภาล่มบ่อยครั้ง ความขัดแย้งกับกลุ่มการเมือง ได้แก่ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศกัมพูชาที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรียังไม่พร้อมและมีความชอบธรรมทางการเมืองเพียงพอที่จะดำเนินการ จึงเป็นความพยายามสร้างและแสวงหาความชอบธรรมใหม่ ซึ่งประเมินว่าพรรคประชาธิปัตย์จะสามารถกลับมาเป็นรัฐบาลได้อีก อีกทั้งได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ต้องการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งรัฐบาลได้ให้เหตุผลว่า ตามที่รัฐบาลได้เข้ารับหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้เกิดวิกฤติการณ์ภายในประเทศหลายประการทั้งในด้านผลกระทบจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจโลกตกต่ำเป็นผลทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจถดถอยลง มีอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้น และการลงทุนของประเทศชะงัก ประกอบกับได้เกิดปัญหาความขัดแย้งและความแตกแยกของชนในชาติ มีการใช้กำลังและความรุนแรงในการชุมนุมประท้วง รัฐบาลได้คลี่คลายปัญหาดังกล่าว จนสามารถฟื้นฟูสภาวะเศรษฐกิจของประเทศให้พ้นจากภาวะวิกฤตและกลับคืนสู่ภาวะปกติ โดยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัญหาความขัดแย้งและความแตกแยกในสังคมก็ได้รับการแก้ไขโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจนผ่อนคลายความรุนแรงลงแล้ว ประกอบกับรัฐสภาได้พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงเห็นสมควรยุบสภาผู้แทนราษฎรและจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อคืนอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองให้แก่ประชาชน และให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง^๑

การยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

การยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๖ ในสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นการยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ไม่มีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้โดยตรง โดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติมาจากการแต่งตั้งจำนวน ๒๙๙ คน ตาม

^๑ พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร, และ “การแถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการยุบสภาผู้แทนราษฎร และการกำหนดวันเลือกตั้ง”, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๘ (๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔) : หน้า ๑๙-๒๒.

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ซึ่งมีได้บัญญัติให้อำนาจยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติไว้แต่ประการใดหลังจากเกิดเหตุการณ์วันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ จอมพล ถนอม กิตติขจรได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และได้โปรดเกล้าฯ ให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามคำเรียกร้องของนิสิตนักศึกษา และประโยชน์ที่จะให้มีรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย กลุ่มนักศึกษาและประชาชนได้ทำหนังสือถึงสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ลาออกจากตำแหน่ง เพื่อเปิดทางให้รัฐบาลแต่งตั้งสมาชิกชุดใหม่ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงขอลาออกจากสมาชิกภาพเป็นจำนวนมาก รัฐบาลได้ให้เหตุผลว่าสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวนมากได้แสดงความจำนงขอลาออกจากสมาชิกภาพ และประกอบกับสมาชิกที่เหลืออยู่มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงสมควรยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อจะได้แต่งตั้งสมาชิกนิติบัญญัติแห่งชาติขึ้นใหม่ให้เป็นการสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน^๑

การปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร

สำหรับการปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การแต่งตั้งชั่วคราวในสมัยพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งภายในคณะรัฐมนตรีเรื่องร่างเค้าโครงเศรษฐกิจที่หลวงประดิษฐมนูธรรม หรือนายปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ร่างขึ้นจนกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสภาผู้แทนราษฎร โดยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจำนวนหนึ่งเห็นว่า โครงการนี้เป็นโครงการคอมมิวนิสต์แบบเดียวกับรัสเซีย^๒ แต่เกรงว่าเมื่อเข้าสู่สภาแล้วสภาอาจลงมติรับก็ได้ ประกอบกับมีเหตุการณ์ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพกอวุธปืนเข้าไปในสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลจึงสั่งให้ทหารเข้าตรวจค้นอาวุธจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อนเข้าประชุม ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดความไม่พอใจ เพราะเป็นการก้าวก่ายอำนาจประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งรัฐบาลไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้^๓ ฝ่ายรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา จึงได้ตอบโต้สภาผู้แทนราษฎรด้วยการประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และห้ามไม่ให้เรียกประชุมจนกว่าจะได้มีสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ ยุบคณะรัฐมนตรีและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ รวมทั้งให้รอการใช้ทบัญญัติในรัฐธรรมนูญบางมาตราอีกด้วย^๔

^๑ “พระราชกฤษฎีกายุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๖,” ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่มที่ ๙๐ (๑๖ ธันวาคม ๒๕๑๖) หน้า ๑๖-๑๗.

^๒ วิเทศกรณีย์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๕๐, อ้างถึงในกาญจนา เกิดโพธิ์ทอง, เรื่องเดิม, หน้า ๙๙.

^๓ ประเสริฐ ปัทมะสุคนธ์, เรื่องเดิม, หน้า ๕๙.

^๔ “พระราชกฤษฎีกาให้ปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่,” ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๔๖ (๑ เมษายน ๒๔๗๖) : หน้า ๑ - ๓.

การปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว แม้จะได้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกายุบ
คณะรัฐมนตรี แต่ไม่ได้ยุบสภาผู้แทนราษฎร เพียงแต่ห้ามประชุมจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรใหม่ จึงไม่ถือว่าการปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นการยุบสภาผู้แทนราษฎร

ภาคผนวก

สถิติการยุบสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย มี 12 ครั้ง

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	นายกรัฐมนตรี	สาเหตุการยุบสภาผู้แทนราษฎร
1.	11 ก.ย. 2481	พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา	รัฐบาลแพ้มติของสภาจากการเสนอญัตติขอแก้ไขข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณของนายถวิล อุดล กับคณะ ที่ขอให้รัฐบาลจัดทำรายละเอียดทั้งรายรับและรายจ่ายประกอบร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ แต่รัฐบาลแถลงว่าไม่สามารถกระทำตามได้
2.	15 ต.ค. 2488	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ได้รับการขยายกำหนดเวลาให้อยู่กันตำแหน่งถึง 2 ครั้งเป็นเวลานานเกินควรประกอบกับร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ที่รัฐบาลเสนอได้ถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายโจมตีและคัดค้านอย่างรุนแรง
3.	12 ม.ค. 2519	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช	รัฐบาลประกอบด้วยพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลหลายพรรค เรียกว่า “สหพรรค” ทำให้มีเสถียรภาพไม่แน่นอนต้องประสบปัญหาความขัดแย้งในคณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนหนึ่ง ได้กดดันรัฐบาลให้ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีประกอบกับมีการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีในวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2519 แม้ว่าจะมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ก็ไม่สิ้นสุด
4.	19 มี.ค. 2526	พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	มีการขอแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 4 ครั้ง ประชาชนและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างมีความเห็นก้ำกึ่งกัน

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	นายกรัฐมนตรี	สาเหตุการยุบสภาผู้แทนราษฎร
5.	1 พ.ค. 2529	พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	หากให้มีการเลือกตั้งตามวิธีใหม่ คือเลือกเป็นคณะ แบบรวมเขต รวมเบอร์ อาจนำไปสู่ความขัดแย้งอย่าง รุนแรงทางการเมือง รัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดจำนวน 9 ฉบับ ในช่วง ปิดสมัยประชุมรัฐสภา และนำเข้าสู่การพิจารณาของ สภาผู้แทนราษฎร ในวันขอเปิดประชุมสภาสมัย สามัญเป็นวันแรก โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีมติ ไม่อนุวัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พ.ศ. 2529 เนื่องมาจากความขัดแย้งของพรรคการเมือง
6.	29 เม.ย. 2531	พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์	สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติเห็นชอบกับร่าง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรพรรคประชาธิปัตย์จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นพรรค ร่วมรัฐบาลได้ลงคะแนนคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินี้ ร่วมกับพรรคฝ่ายค้าน ทำให้รัฐมนตรีจากพรรค ประชาธิปัตย์ ลาออกจากตำแหน่ง
7.	30 มิ.ย. 2535	นายอานันท์ ปันยารชุน	หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างวันที่ 17 – 20 พฤษภาคม 2535 ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ เสนอให้นายอานันท์ ปันยารชุนรับหน้าที่เป็นนายกรัฐมนตรี ของคณะรัฐมนตรีเฉพาะกิจเพื่อจะได้ใช้กระบวนการ ทางรัฐสภาและรัฐธรรมนูญคืนอำนาจให้ประชาชน
8.	19 พ.ค. 2538	นายชวน หลีกภัย	พรรคพลังธรรมได้มีมติให้สมาชิกพรรคงดออกเสียงใน ญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีทั้งคณะและให้รัฐมนตรีของพรรคลาออก

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	นายกรัฐมนตรี	สาเหตุการยุบสภาผู้แทนราษฎร
9.	28 ก.ย. 2539	นายบรรหาร ศิลปอาชา	เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถตอบคำถามของพรรคฝ่ายค้านได้ชัดเจน พรรคร่วมรัฐบาลส่วนหนึ่งได้เรียกร้องและกดดันให้นายบรรหาร ศิลปอาชา ประกาศว่าจะลาออกจากตำแหน่งภายใน 7 วัน ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติให้ความไว้วางใจ มิฉะนั้นจะขอถอนตัวจากการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล
10.	9 พ.ย. 2543	นายชวน หลีกภัย	รัฐบาลต้องประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องมาจากรัฐบาลชุดที่แล้ว จึงเกิดการเรียกร้องให้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้การปฏิรูปทางการเมืองเกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อีกทั้งพรรคฝ่ายค้านได้ทยอยลาออกกันจนเกือบหมด
11.	24 ก.พ. 2549	พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร	มีการชุมนุมเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง นับวันการชุมนุมเรียกร้องได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง สื่อเค้าว่าจะมีการเผชิญหน้าจนเกิดปะทะกันระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ อาจมีการฉวยโอกาสของผู้ไม่ประสงค์ดีสร้างสถานการณ์จนเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติ แม้รัฐบาลจะได้ดำเนินการขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาได้อภิปรายอย่างกว้างขวางก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาได้
12.	10 พ.ค. 2554	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	รัฐบาลประกอบด้วยพรรคการเมืองใหญ่สองพรรคเป็นหลักคือพรรคประชาธิปัตย์และพรรคภูมิใจไทย โดยพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้มีเสียงข้างมากในสภา

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	นายกรัฐมนตรี	สาเหตุการยุบสภาผู้แทนราษฎร
			<p>พรรคภูมิใจไทยจึงมีอำนาจต่อรองทางการเมืองมาก ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางการเมืองประกอบกับมี ปัญหาในการบริหารจัดการที่ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การทุจริตในโครงการต่าง ๆ สินค้าอุปโภคบริโภคขาดแคลนและมีราคาแพง ข้อพิพาทสู้รบตามแนวชายแดนกับประเทศกัมพูชา นอกจากนี้ ยังมีความขัดแย้งกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยประกอบกับรัฐบาลได้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ต้องการเสร็จเรียบร้อยแล้ว</p>

หมายเหตุ

ในสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2516 โดยสมาชิกนิติบัญญัติแห่งชาติมาจากการแต่งตั้งจำนวน 299 คน และอยู่ในระหว่างการบังคับใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2515 ซึ่งมีได้บัญญัติให้อำนาจยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติไว้แต่ประการใด จึงมิได้นำมานับรวมกับการยุบสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว ส่วนสาเหตุในการยุบสภานิติบัญญัติแห่งชาตินี้ เนื่องจากสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวนมากได้แสดงความจำนงขอลาออกจากสมาชิกภาพจนสมาชิกที่เหลืออยู่มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ